

O hodnote fotografických disciplín

Vo fotografii rozlišujeme mnohé fotografické disciplíny. Medzi základné patrí portrétna fotografia, krajinárska fotografia, architektúra, reportáž, zátišie a veľa ďalších. Snímky sa častokrát pohybujú na pomedzí dvoch alebo viacerých disciplín. Je však možné rozhodnúť, ktorá z disciplín má najvyššiu hodnotu? Na základe čoho je možné prehlásiť nejakú disciplínu za váženejšiu alebo dôležitejšiu než inú?

Nahliadnime na problém najskôr objektívne. V mnohých zdrojoch sa ako „kráľovská disciplína“ uvádza portrétna fotografia. História portrétnej fotografie je jedna z najdlhších a v minulosti väčšinu fotografov, ktorá sa týmto remeslom dokázala uživiť, tvorili práve portrétni fotografi. Ďalšou disciplínou s pomerne dlhou históriou je krajinárska fotografia, neskôr sa pridala reportáž. Detailné makro fotky prišli až keď to umožnila technológia a abstraktné fotografie sa objavili až v momente, kedy sa o fotografii začalo viac uvažovať aj ako o forme umenia. Dnes by sme za jednu z najnovších disciplín mohli považovať digitálne upravované fotky, zachádzajúce ďaleko za hranice reality a možno aj za hranice samotnej fotografie.

V ktorej z disciplín sa však najlepšie prejavuje kreativita a duch fotografa? Ktorá z disciplín má najvyššiu hodnotu? Je vôbec možné o tom rozhodnúť? Odfotiť krásny detailný snímok kvetiny je uspokojujúce a vizuálne potešujúce, no samotnú kvetinu vytvorila príroda, nie je našim dielom. To isté platí pre ostatné rastliny, či živočíchy i pre snímky krajiny. Odfotiť pekne nejakú budovu, alebo drevenú vyrezávanú škatuľku je znova len reprodukováním diela niekoho iného, architekta či umelca. Samozrejme aj na to je potrebné disponovať istou zručnosťou a nástrojom, no hodnota pohľadu samotného fotografa sa v týchto disciplínach podľa mňa stráca.

Najvyššiu hodnotu má pre mňa osobne reportážna fotografia zachytávajúca neopakovateľný okamih. Výrazy ľudí na ulici, v metre, v obchode, kdekoľvek. Všetko sú to scény, ktoré sa s rovnakými ľuďmi, v rovnakom oblečení, s rovnakými výrazmi na tvárach už nikdy nezopakujú. Reportážne fotografie často dokumentujú silné emócie alebo skrývajú zádušnú pointu aj preto sú podľa mňa cenné. Okrem toho predstavujú svedectvo niekdajšej doby, ktoré na človeka vždy vplýva realistickejšie z fotografie, než len z opisov v knihe, ktoré si v hlave predstavíme po svojom a založíme ich do zásuvky vymyslených vecí. Z českých súčasníkov ma v tejto kategórii oslovili najmä fotografie členov skupiny 400ASA, Tomkiho Němca a Alžbety Jungrovej. V schopnosti zachytiť emocionálnu podstatu okamihu vidím veľkú hodnotu. Zostáva pravdou, že veľkú rolu zohráva byť v správny čas na správnom mieste, no finálna kompozícia, expozícia a vybraný obsah sú kľúčové.

Ďalšou kategóriou, v ktorej vidím veľký priestor pre demonštráciu kreativity fotografa je inscenovaná fotografia. Imponuje mi najmä prístup fotografov zo skupiny Slovenská Nová Vlna, ktorí sa v čase socializmu dôvtipom svojej tvorby dokázali odtrhnúť od zviazanej reality a preraziť so svojimi nápadmi. Členovia skupiny študovali v 80.-tych rokoch FAMU. Často do svojich fotografií domaľovali (napr. Peter Župník), alebo celé scény zložito pripravovali pre výslednú hru tieňov (napr. Miro Švolík). Celkový vtip nezriedka dokresľuje výstižný názov, ako je to v prípade série Ernest a Alica od Jana Pavlíka. Všadeprítomná irónia v ich fotografiách je signifikantným spájajúcim prvkom. Skupina príjemne osviežuje tradičnú fotografiu a vrhá klasické scény do úplne nového svetla. V snímkach cítiť inšpiráciu surrealizmom až dadaizmom, niektoré z nich sú príjemne snové. Oceňujem tiež kreatívne úpravy, ktoré boli

v tých časoch veľmi limitované technológiou. Dnes by bolo možné mnohé z nich vytvoriť veľmi jednoducho, no najdôležitejšou ingredienciou týchto inscenovaných fotiek zostáva nápad a dobré nápady sa nenachádzajú ľahko.

Na záver je nutné povedať, že všetky fotografické disciplíny majú svoju hodnotu. U niektorých spočíva vo vizuálnej kráse, u iných v zachytení biologických detailov, či v dokumentácii konkrétneho časového úseku. Hodnota fotiek je veľmi premenlivá. Čo bola kedysi len fotka obyčajnej budovy na ulici, sa o niekoľko desiatok rokov môže premeniť na cenné svedectvo o podobe mesta. Náhodný portrét dieťaťa na záhrade môže byť o niekoľko rokov oceňovaným portrétom slávnej herečky, ktorá z onoho dieťaťa vyrástla. Pre mňa však vždy ostanú hodnotnejšie disciplíny, v ktorých jasne dokážem identifikovať prístup a rukopis daného fotografa. Najčítateľnejšie sú pre mňa v reportážnej a inscenovanej fotografii.

Husi strácajú len perie - Peter Župník (www.zupnik.eu)

Zahraničný obchod – Miro Švolík (www.mirosvolik.cz)

Ernest na domácom elektrickom kresle (za trest, že toho chcel veľa vidieť) – Jano Pavlík
(fotografmagazine.cz)